

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Предмет: Извештај Комисије о оцени докторске дисертације

Одлукама Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, број **2030/XI-3**) од **31.08.2021.** године и Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, број **IV-02-681/32** од **16.09.2021.** године, именовани смо за чланове Комисије за писање Извештаја о оцени докторске дисертације, под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“, кандидата **Милоша Димитријевића**.

На основу анализе урађене и предате докторске дисертације, која је резултат самосталног и оригиналног научно-истраживачког рада, Комисија за писање Извештаја о оцени докторске дисертације и за њену јавну одбрану подноси Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1.1. Основни биографски подаци

Милош (Слободан) **Димитријевић** је рођен 25. јуна 1989. године у Параћину. Основну школу је завршио у Параћину са одличним успехом, као носилац Вукове дипломе. Средњу Економско-трговинску школу је завршио у Параћину, смер Финансијски администратор, такође, као носилац Вукове дипломе. Стручну праксу је обавио у “Српској фабрици стакла” у Параћину и у Одељењу за буџет и финансије општинске управе општине Параћин.

Основне академске студије уписао је на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, 2008/2009. године, смер Финансије, берзе и банкарство, а дипломирао је 02.10.2012. године са просечном оценом 9,19. За постигнут успех и остварену просечну оцену током основних академских студија, као студент четврте године, награђен је од стране Економског факултета Универзитета у Крагујевцу. Мастер академске студије је уписао 2012/2013. године на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, смер Финансије, берзе и банкарство, а испите предвиђене наставним планом и програмом је положио са просечном оценом 9,60. Докторске академске студије на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, модул Макроекономија, уписао је школске 2015/1016. године. Све испите предвиђене наставним планом докторских академских студија положио је са просечном оценом 9,78.

Током мастер академских студија, обавио је стручну праксу у Комерцијалној банци у Крагујевцу и притом се упознао са радом брокерске куће Шумадија брокер у Крагујевцу (јун 2013. године), а у јулу 2013. године, обавио је стручну праксу на Београдској берзи. Током студирања је обавио и праксу у АИК банци и предузећу Yugocommerce у Крагујевцу. Положио је ВАТ тест, чије је полагање било на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, ECDL курс, као и почетни ниво DAAD курса Немачког језика, са највишом оценом, који су се изводили на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Похађао је и тренинге које је организовао BSC Крагујевац. Радио је као волонтер Економског факултета Универзитета у Крагујевцу на анкетању послодаваца о њиховом задовољству и стручности радника који су запослени код тих послодаваца, а који су завршили Економски факултет Универзитета у Крагујевцу.

Од маја 2016. године до јула 2017. године радио је у Центру Министарства одбране Параћин, на радном месту референт за планирање припрема за одбрану. Од јула 2018. године ради на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, као истраживач-приправник, а од 2021. године је у својству истраживача-сарадника. Ангажован је на наставним предметима Економика пољопривреде и Менаџмент у спољној трговини. Члан је Извршног одбора Друштва економиста Крагујевца.

Био је члан Комисије за упис студената на мастер академске студије Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, школске 2020/2021. године, као и члан Комисије за попис основних средстава Факултета, 2019. и 2020. године.

Говори и служи се енглеским језиком и поседује активно знање рада на рачунару (MS Office, SPSS, E-views).

У досадашњем научно-истраживачком раду објавио је више ауторских и коауторских радова у релевантним домаћим и међународним научним часописима и зборницима научних скупова.

1.2. Преглед научно-истраживачких резултата

Кандидат Милош Димитријевић се бави научно-истраживачким радом у научној области *Економија*, ужа научна област *Опита економија и привредни развој*, којој припада и тема докторске дисертације.

У досадашњем научно-истраживачком раду кандидат је објавио следеће ауторске и коауторске радове:

Рад у националном часопису међународног значаја (M24):

1. **Dimitrijević, M.**, Vržina, S., Leković, M. (2020). Agricultural enterprises and economic growth: a regional analysis in the Republic of Serbia. *Economics of Agriculture*, 67 (2), 585-600. (ISSN 0352-3462, UDK 338.43:63, COBISS.SR-ID 16158217) <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2002585D>.
2. Veselinović, P., **Dimitrijević, M.**, Kostić, M. (2019). Significance of fiscal policy for economic development and agriculture. *Economics of Agriculture*, 66 (2), 357-373. (ISSN 0352-3462, UDK 336.02:[330.34+338.43.01, COBISS.SR-ID 513922652). <https://doi.org/10.5937/ekoPolj1902357V>.

Рад у водећем часопису националног значаја (M51):

1. Ristić, L., Despotović, D., **Dimitrijević, M.** (2020). Multifunctionality of agriculture as a significant factor for sustainable rural development of the Republic of Serbia. *Economic themes*, 58 (1), 17-32. (ISSN 0353-8648, UDK 338.43(497.11), COBISS.SR-ID 13160713). doi:10.2478/ethemes-2020-0002
2. Vržina, S., **Dimitrijević, M.** (2020). Determinants of Profitability of Agricultural Sector in Vojvodina: The Role of Corporate Income Tax. *The European Journal of Applied Economics*, 17 (1), 1-19. (ISSN 2406-2588, UDK 338.432:330.322.5(497.113), 336.226.14, COBISS.SR-ID 283883532). doi:10.5937/EJAE17-21368

Рад у истакнутом националном часопису (M52):

1. **Димитријевић, М.**, Ристић, Л., & Стојковић, Д. (2021). Значај малих и средњих предузећа у развоју аграрног сектора Републике Србије. *Агоекономика*, 50 (90), 29-41. (ISSN 0350-5928, UDK 631.152:334.72(497.11), COBISS.SR-ID 44508681).
2. Despotović, D., Ristić, L., **Dimitrijević, M.** (2019). Significance of innovation for sustainable economic and agricultural development in the Republic of Serbia. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*, 16 (4), 389-401. (ISSN 0354-4699, UDK 502.131.1:330.34]:330.341.1(497.11), COBISS.SR-ID 513976668). <https://doi.org/10.22190/FUEO1904389D>

Рад у домаћем новопокренутом научном часопису (M54):

1. **Димитријевић, М.**, Макојевић, Н. (2019). Регионализација као мера развоја руралних подручја Републике Србије. *Форум*, 1 (1-2), 25-43. (ISSN 2683-5983, UDK: 330.34:502.131.1(497.11), COBISS.SR-ID 15717129).

Рад у тематском зборнику међународног значаја (M14):

1. **Dimitrijević, M.**, Ristić, L. (2020). Tourism as a Development Opportunity of Rural Areas in the Republic of Serbia, *5th International Conference Tourism in Function of Development of the Republic of Serbia – Tourism and Rural Development*, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjaska Banja, University of Kragujevac, Serbia, pp. 147-162. (ISBN 978-86-89949-48-3, UDK 338.48:338.43(497.11), COBISS.SR-ID 28305161)
2. **Dimitrijević, M.** (2018). Tourism in the function of sustainable development, *The Third International Scientific Conference on Tourism in the function of development of the Republic of Serbia - Tourism in the Era of Digital Transformation, Tourism International Scientific Conference Vrnjaska Banja*, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjaska Banja, University of Kragujevac, Republic of Serbia, pp. 400-415. (ISBN 978-86-89949-31-5, UDK 338.48:502.131.1, COBISS.SR-ID 326434567). http://www.hit-vb.kg.ac.rs/images/izdavacka_delatnost/zbornici/2018/thematic_proceedings_2_2018.pdf

Саопштење са међународног скупа штампано у целини (M33):

1. Ristić, L., Vujičić M., & **Dimitrijević, M.** (2020). ICT based management of smart villages development, *6th International Scientific Conference on Contemporary Issues in Economics, Business and Management (EBM 2020)*, Faculty of Economics University of Kragujevac, Serbia 14-15 December, 2020, pp. 139-151. (ISBN 978-86-6091-116-4, UDK 005:502.131.1:004, COBISS.SR-ID 38432009). <http://ebm.ekfak.kg.ac.rs/sites/default/files/download/EBM%202020.pdf>
2. **Dimitrijević, M.** (2018). Economic policy in the function of economic development of the Republic of Serbia, *5th International Scientific Conference on Contemporary Issues in*

Economics, Business and Management (EBM 2018), Faculty of Economics University of Kragujevac, Serbia 9-10 November, 2018, pp. 373-383. (ISBN 978-86-6091-083-9, UDK 330(497.11), COBISS.SR-ID 513869404).

<http://ebm.ekfak.kg.ac.rs/sites/default/files/download/EBM%202018.pdf>

3. Durkalić, D., Savićević, M., **Dimitrijević, M.** (2016). Balance of Trade and External Debt of the Republic of Serbia, *4th International Scientific Conference on Contemporary Issues in Economics, Business and Management (EBM 2016)*, Faculty of Economics University of Kragujevac, Serbia, 9-10 November 2016, pp. 199 – 207. (ISBN: 978-86-6091-070-9, UDK 339.5(497.11), COBISS.SR-ID 513634396).

<http://ebm.ekfak.kg.ac.rs/sites/default/files/download/EBM2016%20Proceedings.pdf>

Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини (M63):

1. Стојковић, Д., **Димитријевић, М.** (2020). Перспектива развоја робних берзи у Републици Србији, У: Лековић, В., Веселиновић, П. (Ур.), *Институционалне промене као детерминанта привредог развоја Републике Србије (313-329)*, Крагујевац: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу. (ISBN 978-86-6091-110-2, UDK 339.13658.7:339.13, COBISS.SR-ID 34539785).

<https://www.ekfak.kg.ac.rs/sr/nir/nir-naucni-skupovi/naucni-skup-instit-promene>

2. **Димитријевић, М.**, Макојевић, Н. (2019). Сиромаштво као димензија економске искључености руралних подручја Републике Србије, У: Лековић, В., Веселиновић, П. (Ур.), *Институционалне промене као детерминанта привредог развоја Републике Србије (373-395)*, Крагујевац: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу. (ISBN 978-86-6091-088-4, UDK 338.43:316.334.55(497.11), COBISS.SR-ID 513941084).

<http://www.ekfak.kg.ac.rs/sr/nir/nir-naucni-skupovi/naucni-skup-instit-promene>

Некатегорисани радови:

1. **Димитријевић, М.** (2014). *Утицај страних директних инвестиција на спољнотрговинско пословање предузећа*: Мастер рад, на предмету Глобализација и транзиција, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, број страна 127. (UDK 330.341:339.5(043.2), COBISS.SR-ID 513292892).

Приказ књиге у домаћем новопокретом научном часопису:

1. **Dimitrijević, M.** (2020). Prikaz knjige „Pametna sela - budućnost održivog ruralnog razvoja“. *Naučne publikacije Državnog univerziteta u Novom Pazaru, serija B: Društvene & humanističke nauke*, 3 (2), 180-182. (ISSN 2619-998X, UDK 007:004]: 338.431(049.32), COBISS.SR-ID 21586441).

Рад прихваћен за објављивање у водећем часопису националног значаја (M51):

1. **Dimitrijević, M.**, Ristić, L., & Despotović, D. (2021). Rural development of regions of the Republic of Serbia in terms of employment and sources of income. *The Annals of the Faculty of Economics in Subotica*, 57 (46), (Accepted manuscript).

Учешће на пројектима:

1. Од 01.07.2018. године, кандидат Милош Димитријевић је ангажован на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под називом: „Истраживање и развој платформе за научну подршку у одлучивању и управљању научним и технолошким развојем Србије“ (број III 47005).

2. ПРИКАЗ СТРУКТУРЕ И САДРЖАЈ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација Милоша Димитријевића, под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“, написана је на XII+303 страна штампаног текста, формата А4, прореда 1 и величине слова 12. Поред уобичајених елемената као што су Насловна страна (на српском и енглеском језику, 2 стране), Идентификациона страница (1 страна), Изјава захвалности (1 страна), Апстракт (на српском и енглеском језику, 2 стране), Садржај (2 стране), Списак слика (1 страна), Списак табела (3 стране), Списак графикана (2 стране), Увод (10 страна), Закључак (6 страна), Референце (46 страна), и Биографија аутора (1 страна), докторска дисертација обухвата и четири логички повезане целине: Део I – *Кључне детерминанте развоја аграрног сектора у савременим условим* (42 стране), Део II – *Иновативни приступи и модели развоја аграра* (78 страна), Део III – *Стање у аграру и политика развоја пољопривреде Републике Србије* (53 стране), и Део IV – *Емпиријско истраживање могућности примене иновација у аграру као фактора одрживог развоја Републике Србије* (61 страна). На списку коришћене литературе налази се 750 извора, претежно на енглеском језику. Поред наведеног, докторска дисертација обухвата 17 слика, 94 табеле и 75 графикана.

2.2. Предмет, циљеви, хипотезе и методологија истраживања

Кандидат у докторској дисертацији теоријски и емпиријски анализира могућности примене иновација у аграру као фактора одрживог развоја Републике Србије, испитује утицај продуктивности и извоза пољопривредно-прехрамбеног сектора на економски и одрживи развој, значај квалитета и конкурентности аграрних производа. Кандидат анализира и могућности примене савремених приступа развоју аграра у Републици Србији, пре свега, оних који се највише примењују у свету, нарочито међу развијеним земљама и истражује које су најприхватљивије опције у погледу иновирања пољопривредно-прехрамбеног сектора Републике Србије.

У дисертацији је испитан развој и значај пољопривредног сектора Републике Србије у односу на земље Западног Балкана, на основу бруто додате вредности пољопривреде, као удела у БДП-у (бруто домаћем производу), учешћа пољопривреде у запослености, вредности пољопривредне производње и вредности извоза пољопривредних производа. Користећи наведене индикаторе и панел регресиону анализу испитан је значај аграрног сектора за привредни и одрживи развој земаља Западног Балкана. Осим тога, испитан је утицај технологије и продуктивности у пољопривреди на БДП по глави становника и HDI (*Human Development Index*) Републике Србије и иновативних земаља са становишта употребе пољопривредних машина и ђубрива, нивоа високог образовања у области пољопривреде, као и БДВ (бруто додата вредност) по раднику у пољопривреди. Такође, разматран је и значај пољопривредно-прехрамбеног сектора, према међународној класификацији HS (*Harmonized Commodity Description and Coding System*), тј. испитан је утицај извоза пољопривредно-прехрамбеног сектора на укупан извоз, привредни и одрживи развој земаља које су иновативни лидери и Републике Србије. Анализиран је и

квалитет пољопривредно-прехранбених производа који имају значајно тржишно учешће у извозу Републике Србије, уз помоћ UV индекса (*Unit Values*), као и њихова конкурентност, помоћу Индекса покривености увоза извозом и на основу RCA (*Revealed Comparative Advantage*) и ARCA (*Additive Revealed Comparative Advantage index*) индекса, па је уз помоћ вишеструке регресије испитан значај квалитета и конкурентности тих производа за извоз Републике Србије. Кандидат је, такође, анализирао увођење иновација у аграр, према моделу за мерење иновативности у пољопривредно-прехранбеном сектору, односно, према моделу GI, прилагођеном пољопривредно-прехранбеном сектору, при чему је користио бројне индикаторе. Кандидат је уз помоћ индикатора и панел регресионе анализе испитао значај увођења иновативности у аграр за привредни и одрживи развој Републике Србије и иновативних земаља, а затим је уз помоћ истих индикатора анализирао и значај иновативности аграрног сектора Републике Србије у односу на пољопривредно иновативне земље. Кандидат је, такође, уз помоћ панел регресионе анализе испитао утицај инпута у пољопривреди на пољопривредну производњу, привредни и одрживи развој Републике Србије и иновативних земаља.

Предмет докторске дисертације су иновативни приступи у развоју агара (зелена економија, биоэкономија и циркуларни модел пољопривреде, органска пољопривреда и интегрална производња, дигитализација пољопривреде - прецизна пољопривреда) и могућности њихове примене у развоју пољопривредно-прехранбеног сектора Републике Србије, у складу са принципима одрживог развоја.

У складу са одређеним предметом докторске дисертације, **основни циљ** истраживања је утврдити који су приступи развоју агара данас најуспешнији у свету и какве су могућности њихове примене у одрживом развоју Републике Србије.

Из овако формулисаног основног циља истраживања, изведена су и четири специфична циља истраживања.

Први специфичан циљ истраживања се односи на сагледавање стања аграрног сектора Републике Србије у односу на друге земље Западног Балкана, као и могућности његовог унапређења, развијањем мултифункционалне пољопривреде, повезивањем пољопривредног сектора са непољопривредним делатностима и перманентним праћењем савремених светских приступа у овој области.

Други специфичан циљ истраживања се односи на утврђивање кључних фактора који имају директан утицај на раст продуктивности у аграру, уз истицање улоге и значаја примене савремених технологија у овој области.

Трећи специфичан циљ истраживања је усмерен на унапређење квалитета пољопривредно-прехранбених производа, односно, на изналажење савремених приступа у развоју агара који ће се базирати на високом квалитету, безбедним и здравим производима, уз извозну оријентацију и повећање конкурентности на иностраним тржиштима.

Четврти специфичан циљ истраживања је да се докаже неопходност увођења иновација у аграрни сектор Републике Србије, сходно иновацијама које уводе пољопривредно успешније и иновативније земље.

У складу са одређеним предметом и дефинисаним циљевима истраживања, у докторској дисертацији су тестиране следеће хипотезе:

X₁: Развијање мултифункционалне пољопривреде има позитиван утицај на аграрни сектор, привредни и одрживи развој Републике Србије.

X_{1.1}: Мултифункционална пољопривреда има статистички значајан утицај на привредни и одрживи развој Републике Србије.

X_{1.2}: Мултифункционална пољопривреда Републике Србије остварује, статистички посматрано, значајно боље резултате у односу на остале земље Западног Балкана.

X₂: Пољопривредне технологије које воде повећању продуктивности у аграру позитивно утичу на привредни и одрживи развој Републике Србије и земаља иновативних лидера.

X₃: Побољшање квалитета аграрних производа има позитиван утицај на раст извоза и конкурентности агро-прехранбеног сектора.

X_{3.1}: Пољопривредно-прехранбени сектор има статистички значајан утицај на укупан извоз Републике Србије и земаља иновативних лидера.

X_{3.2}: Пољопривредно-прехранбени сектор има статистички значајан утицај на привредни и одрживи развој Републике Србије и земаља иновативних лидера.

X_{3.3}: Најквалитетнији и најконкурентнији аграрни производи имају статистички значајан утицај на извозна тржишта најзначајнијих трговинских партнера Републике Србије.

X₄: Увођење иновација у пољопривредно-прехранбени сектор има позитиван утицај на привредни и одрживи развој Републике Србије.

X_{4.1}: Република Србија, статистички посматрано, значајно заостаје за пољопривредно иновативнијим земљама.

X_{4.2}: Иновативност у пољопривредно-прехранбеном сектору има статистички значајан утицај на привредни и одрживи развој Републике Србије.

Приликом теоријске и емпиријске разраде докторске дисертације, кандидат је на јасан, систематичан и недвосмислен начин образложио предмет и циљеве истраживања. Придржавајући се основних научних ставова, кандидат успоставља правилну научно-методолошку везу, усклађену са теоријским и емпиријским појмовима из домена научне области докторске дисертације. Кандидат је у докторској дисертацији користио различите методе, прецизно конципиране моделе и технике научно-истраживачког рада за проверу и доказивање научних хипотеза. У циљу долажења до релевантних резултата истраживања, на основу којих су тестиране постављене хипотезе и помоћу којих се дошло до научно релевантних и објективних сазнања, у докторској дисертацији је примењена одговарајућа квалитативна и квантитативна методологија, која је посебно значајна у оквиру емпиријског истраживања, због утврђивања индикатора који најбоље одсликавају примену савремених приступа у аграру, као и њихов значај, како за развој аграрног сектора, тако и за свеукупни одрживи развој Републике Србије. Притом је коришћен метод дескрипције, ради ближег појашњења основних детерминанти разматраног проблемског подручја емпиријског истраживања. Метод компарације је коришћен због неопходности поређења остварених резултата иновативнијих и економски развијених земаља са Републиком Србијом. Метод индукције поједноставио је испитивање ефеката савремених приступа у пољопривреди на

економски и одрживи развој најиновативнијих земаља и Републике Србије, док је метод дедукције омогућио извођење закључка о ефектима које примена иновативности у аграрном сектору има на развој овог сектора, нарочито када је у питању раст продуктивности, извоза и сл. Системско мишљење у оквиру овог истраживања добило је на значају, јер је указало на повезаност и кључне односе између најважнијих варијабли у оквиру утврђеног проблемског подручја докторске дисертације. Анализом релевантних индикатора и специфичних приступа у различитим земаљама, указано је на могућности и неопходност примене савремених приступа у развој аграра Републике Србије. Анализом садржаја релевантних извештаја сагледане су важне промене, трендови и разлике у савременим приступима развоју аграрног сектора.

У складу са дефинисаном проблематиком докторске дисертације, у емпиријском истраживању је примењена мултикорелациона и OLS панел регресиона анализа (*random/fixed effects*). За поређење података је коришћен *Kruskall-Wallis* тест за поређење група. Коришћени су релевантни секундарни извори података (штампане публикације, интернет презентације, базе података водећих домаћих и међународних институција и организација у области која се истражује), а обрада прикупљених података је спроведена помоћу статистичког софтвера SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) и економетријског софтвера EViews (*Econometric Views*).

2.3. Садржај докторске дисертације

У складу са опредељеним предметом, циљевима и хипотезама истраживања, докторска дисертација има следећу структуру:

УВОД

I ДЕО: КЉУЧНЕ ДЕТЕРМИНАНТЕ РАЗВОЈА АГРАРНОГ СЕКТОРА У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА

1. Друштвено-економски значај пољопривреде, руралних подручја и агробизниса у савременим условима
2. Савремени трендови и иновације у области аграра
3. Хоризонталне и вертикалне интеграције у области аграра
4. Одрживи развој аграра у савременим условима
5. Кључни фактори повећања продуктивности и конкурентности аграра
6. Значај спољнотрговинског пословања пољопривредно-прехранбеног сектора
7. Сертификација и стандардизација као кључне детерминанте квалитета аграрних производа

II ДЕО: ИНОВАТИВНИ ПРИСТУПИ И МОДЕЛИ РАЗВОЈА АГРАРА

1. Конвенционална пољопривреда
2. Зелена економија и одрживи развој пољопривреде
3. Биоекономија и циркуларни модел пољопривреде

4. Органска пољопривреда и интегрална производња
5. ГМО у пољопривреди
6. Дигитализација пољопривреде - прецизна пољопривреда
7. Савремена светска искуства у развоју аграра
  - 7.1. Примери развијених земаља - САД, Канада и Аустралија
  - 7.2. САР (*Common Agricultural Policy*) - Заједничка аграрна политика Европске уније (ЕУ)
  - 7.3. Специфичности политике подршке развоју аграра у Русији
  - 7.4. Тржишта у настајању (*emerging markets*) - Бразил, Кина, Индија и Индонезија
  - 7.5. Примери мање развијених подручја супсахарске Африке, Азије и Латинске Америке
  - 7.6. Стратегија и политика развоја аграра у земљама Западног Балкана
  - 7.7. Развој пољопривреде осталих земаља које су међу доминантнијим на светском аграрном тржишту

III ДЕО: СТАЊЕ У АГРАРУ И ПОЛИТИКА РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. Ресурсни потенцијал аграрног сектора Републике Србије
2. Пољопривредна производња у Републици Србији
3. Спољно-трговинска размена пољопривредно-прехрамбених производа
4. Стање у дофармерском, пољопривредном и постфармерском сектору Републике Србије
5. Рурални развој Републике Србије - кључни ресурси и проблеми релевантни за одрживи развој аграра
6. Структура производног система у агруу и улога пољопривредних газдинстава
7. Стратегија и политика развоја пољопривреде Републике Србије
8. Национални програм за пољопривреду
9. Могућности и ограничења за имплементацију савремених приступа развоју аграра у Републици Србији

IV ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ ИНОВАЦИЈА У АГРАРУ КАО ФАКТОРА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. Циљеви, хипотезе и методологија емпиријског истраживања
2. Компаративна анализа Републике Србије и осталих земаља Западног Балкана
3. Савремене технологије у функцији повећања продуктивности пољопривреде
4. Пољопривредно-прехрамбени сектор као фактор повећања извоза и економског раста
5. Квалитет пољопривредно-прехрамбених производа као детерминанта одрживог развоја аграра
6. Повећање конкурентности пољопривредно-прехрамбеног сектора

7. Увођење иновација у аграрни сектор са становишта одрживог развоја
8. Дискусија резултата емпиријског истраживања
9. Ограничења у истраживању и могући правци будућих истраживања

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

У првом делу докторске дисертације, под насловом „*Кључне детерминанте развоја аграрног сектора у савременим условима*“, дефинисан је појам пољопривреде, руралних подручја и агробизниса у савременим условима, уз указивање на њихов развој и значај у свету. Приказане су кључне детерминанте развоја аграрног сектора у савременим условима, почев од увођења иновација и савремених приступа, хоризонталног и вертикалног повезивања дуж агробизнис ланца вредности, па све до повећања његове продуктивности и конкурентности, у циљу одрживог развоја аграра. Указано је и на значај спољнотрговинског пословања пољопривредно-прехранбеног сектора, као и на важност сертификације и стандардизације у овој области, у циљу постизања задовољавајућег квалитета аграрних производа.

У другом делу докторске дисертације, под насловом „*Иновативни приступи и модели развоја аграра*“, посебна пажња је посвећена истраживању приступа и модела који се примењују у аграру развијених земаља и који заузимају све већу пажњу у односу на конвенционалну пољопривреду. У средишту новијих оријентација је све израженија брига за животну средину, као неизбежна компонента одрживог развоја пољопривреде, при чему се све више истичу зелена економија, биоэкономија, интегрална и органска пољопривреда, али и ГМО, мада у много сложенијем контексту, односно, овај приступ је праћен низом критика, дилема и контроверзи. Такође, све је израженија дигитализација пољопривреде, у циљу повећања продуктивности аграрног сектора и увођења иновација у његово пословање. У овом делу докторске дисертације, анализирана су и савремена искуства у развоју аграра, кроз примере развијених земаља у свету, које уједно имају и развијен пољопривредно-прехранбени сектор. Развој аграрног сектора је посматран и у европским земљама, кроз Заједничку аграрну политику Европске уније (CAP – *Common Agricultural Policy*), затим у Русији, тржиштима која су у настајању и кроз примере мање развијених подручја. У оквиру овог дела дисертације је спроведена компаративна анализа аграрног сектора земаља Западног Балкана, као и анализа осталих земаља које доминирају са одређеним производима на светском аграрном тржишту.

У трећем делу докторске дисертације, под насловом „*Стање у аграру и политика развоја пољопривреде Републике Србије*“, најпре су анализирани аграрни ресурси којима Република Србије располаже, као и пољопривредна производња која се остварује. Такође, указано је на улогу пољопривредно-прехранбеног сектора у спољнотрговинској размени Републике Србије и истакнути су најзначајнији спољнотрговински партнери. Представљена је и структура економских субјеката у аграру, да би се увидео значај малих породичних пољопривредних газдинстава, али и неопходност развоја мултифункционалне пољопривреде, уз њено повезивање са прерађивачком индустријом у оквиру секундарног сектора, као и са туризмом у оквиру терцијарног сектора. Улога индивидуалних

пољопривредних газдинстава и предузећа у области аграра, као и стратегија развоја и национални програм пољопривреде Републике Србије, посебно су апострофирани, у циљу одабира и примене адекватног савременог приступа за развој аграра.

У четвртом делу докторске дисертације, под насловом „Емпиријско истраживање могућности примене иновација у аграру као фактора одрживог развоја Републике Србије“, спроведено је емпиријско истраживање да би се испитале могућности примене савремених приступа развоју аграра у Републици Србији. У овом делу истраживања је посматрана пољопривреда Републике Србије у односу на земље Западног Балкана, уз помоћ *Kruskall-Wallis* теста, а на основу додате вредности пољопривреде, као удела у БДП-у и БДВ-у, учешћа пољопривреде у запослености, вредности пољопривредне производње и извоза пољопривредних производа. Осим тога, испитан је и значај ових индикатора за привредни и одрживи развој Републике Србије, мерен БДП-ом по глави становника и Индексом људског развоја (HDI – *Human Development Index*), уз помоћ OLS панел регресије. Помоћу OLS панел регресије анализирана је, такође, пољопривредна продуктивност, са становишта употребе пољопривредних машина и ђубрива, али и са аспекта оствареног нивоа образовања за потребе пољопривреде, као и њихов утицај на БДП по глави становника и HDI Републике Србије и развијених земаља. Према међународној HS класификацији, анализиран је значај пољопривредно-прехранбеног сектора у извозу и економском расту Републике Србије. Извршена је компарација са земљама које су иновативни лидери (према GII – *Global Innovation Index*). Тај део емпиријске анализе је усмерен на квалитет важнијих пољопривредно-прехранбених производа Републике Србије, уз помоћ UV индекса (*Unit Values*), који може да се користи као мера квалитета производа, а добија се дељењем вредности извоза са извозним количинама, као и њихов утицај (путем вишеструке регресије) на извозна тржишта најзначајнијих трговинских партнера. Део ове анализе се односи и на сагледавање конкурентности аграрних производа, такође, на овим тржиштима, уз помоћ Индекса покривености увоза извозом, RCA индекса (*Revealed Comparative Advantages*), који укључује утицај технологије, а користи се као показатељ конкурентности извоза привреде, у овом случају аграрног сектора, и ARCA (*Additive Revealed Comparative Advantage*) индекса. Последњи сегмент овог дела истраживања се односи на испитивање значаја издвајања за истраживање и развој у пољопривреди, као и увођења иновација у пољопривредно-прехранбени сектор Републике Србије у односу на најиновативније земље у овом сектору (помоћу *Kruskall-Wallis* теста), а на основу индикатора за мерење иновативности у пољопривредно-прехранбеном сектору (удео дипломираних студената у области пољопривреде, шумарства, рибарства и ветерине, у укупном броју дипломираних студената високог образовања; кредити пољопривреди; употреба минералних ђубрива; употреба пољопривредних машина; регистроване биљне сорте; бруто додата вредност по раднику у пољопривреди; извоз пољопривредно-прехранбених производа; пољопривредно-прехранбени индустријски дизајн и пољопривредно-прехранбени жиг). Ови индикатори су коришћени и да би се испитао (путем OLS панел регресије) утицај најбитнијих фактора на економски развој (БДП по глави становника) и одрживи развој (HDI) Републике Србије и иновативних земаља. На самом крају овог дела дисертације су дискутовани резултати истраживања, представљена најважнија ограничења у раду и дате препоруке за будућа истраживања.

3. ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Велики број аутора у области економије бави се у теоријском смислу испитивањем иновативних приступа у развоју аграра (зелена економија, биоэкономија и циркуларни модел пољопривреде, органска пољопривреда и интегрална производња, дигитализација пољопривреде - прецизна пољопривреда итд.). Ипак, увођење иновација у аграрни сектор још увек је недовољно анализирано у емпиријским студијама страних аутора, а у домаћој литератури су овакве студије још мање присутне, па ова докторска дисертација у том смислу даје значајан допринос. Истраживачки оквир у докторској дисертацији постављен је према моделу за мерење иновативности у пољопривредно-прехранбеном сектору, односно, сходно моделу GII, прилагођеном пољопривредно-прехранбеном сектору. У складу са тим, будућа истраживања која утврђују утицај иновативности у области аграра, могу бити усмерена ка проширивању модела већим бројем варијабли, у циљу утврђивања прецизнијих показатеља.

Систематизација и анализа постојећих сазнања из области предмета докторске дисертације, спроведена коришћењем релевантне и обимне литературе, допринела је унапређењу теоријског разумевања иновативних приступа развоју аграра, који се највише примењују у свету, нарочито у развијеним земљама.

Посебан теоријски допринос докторске дисертације огледа се у сагледавању досадашњих истраживања, али и у обогаћивању литературе из предметне области.

У смислу применљивости резултата истраживања, дисертација је усмерена на одабир и моћности примене одговарајућих и доступних метода за мерење иновативности у пољопривредно-прехранбеном сектору Републике Србије, уз узимање у обзир савремених приступа које примењују развијене економије.

Подробна анализа савремених приступа развоју аграра (попут увођења зелене економије, биоэкономије и циркуларног модела пољопривреде, органске пољопривреде и интегралне производње, дигитализације пољопривреде - прецизна пољопривреда) представља и научни допринос ове докторске дисертације, у смислу целовитог сагледавања ових приступа, релевантих за развој аграра у савременим условима.

Обрађено је питање увођења иновација и савремених технологија у сектор пољопривреде, како би се увидео и у потпуности схватио значај перманентног иновирања аграрног сектора у савременим условима. Истраживање је указало како се иновативност у аграру одражава на привредни и одрживи развој Републике Србије и иновативних земаља, које су истовремено иновативније и развијеније у односу на Републику Србију. Притом, посебан допринос дисертације представља управо истраживање земаља које успешно примењују иновативне приступе у развој аграра, што би могла бити и добра смерница за Републику Србију, јер значајно заостаје за пољопривредно иновативним земљама по питању увођења иновативација у аграрни сектор. Добијени резултати истраживања у оквиру дисертације упућују на неопходност ефикаснијег и бржег увођења одговарајућих

иновативних приступа у развој аграра Републике Србије, што би се могло позитивно одразити и на привредни и одрживи развој земље. Дисертацијом је постављен добар теоријско-методолошки основ за даља истраживања у области увођења иновација и мерења иновативности у аграру, као и фактора који утичу на иновативност аграрног сектора.

Спроведена емпиријска анализа и резултати до којих се притом дошло, указују на перспективне приступе за будући развој аграра Републике Србије, при чему су сугестије и препоруке базиране на најуспешнијим светским искуствима, сходно специфичностима домаће пољопривреде. Истражена је иновативност аграрног сектора Републике Србије на посебан начин, кроз поређење са другим земљама које су иновативне у области аграра. Посебан фокус у оквиру дисертације односи се на дефинисање препорука за креаторе аграрне политике Републике Србије, што је базирано на подробној анализи савремених приступа у овој области, а нарочито фактора који утичу на повећање продуктивности и извоза аграрног сектора, као и конкурентности и квалитета аграрних производа, у циљу привредног и одрживог развоја земље.

Значај истраживања иновативних приступа развоју аграра у Републици Србији огледа се у разумевању савремене терминологије, методологије и модела развоја у овој области, односно, у сагледавању најактуелнијих иновација у развоју аграра, које укључују мултифункционалну пољопривреду, повезивање пољопривреде са непољопривредним делатностима, увођење савремених технологија и иновација које су прихватљиве у социо-економском и еколошком смислу (интегрална, органска, циркуларна, зелена и биоекономија), водећи рачуна о квалитету хране и других аграрних производа.

У истраживању је посебна пажња посвећена значају повећања конкурентности аграрног сектора Републике Србије, уз праћење актуелних светских трендова у овој области, који се углавном базирају на модернизацији и увођењу иновативних елемената у процес производње, прераде и пласмана аграрних производа. Истраживање, на тај начин, доприноси референтној литератури у овој области и даје практичан допринос, у смислу креирања нових предлога за савремено решавање постојећих проблема у аграрном сектору.

3.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Докторска дисертација под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“ резултат је самосталног и оригиналног научно-истраживачког рада кандидата **Милоша Димитријевића**. Комисија оцењује да су предмет и циљеви истраживања адекватно формулисани, истраживачке хипотезе су научно засноване и тестиране применом одговарајуће методологије, на основу чега су тумачени добијени резултати и изведени одговарајући закључци и препоруке. Кандидат је у докторској дисертацији за анализу утврђеног истраживачког проблема користио релевантну и обимну домаћу и страну научну литературу, на основу чега је извео објективне и систематичне закључке. Кандидат користи јасан стил изражавања и прецизну стручну терминологију, што указује на разумевање проучаваног проблемског подручја.

Спроведено емпиријско истраживање у докторској дисертацији резултат је самосталних напора кандидата, који је на адекватан начин дефинисао узорак, користио релевантне изворе података и применом одговарајуће методологије извео јасне закључке истраживања.

На основу наведеног, Комисија констатује да докторска дисертација под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“ представља резултат оригиналног и самосталног научно-истраживачког рада кандидата **Милоша Димитријевића**, у оквиру научне области *Економија*, ужа научна област *Општа економија и привредни развој*.

3.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

Кандидат **Милош Димитријевић** се у досадашњем научно-истраживачком раду бавио проблематиком која је повезана са темом докторске дисертације. На основу публикованих радова кандидата, може се закључити да је његово истраживачко-стручно интересовање значајно фокусирано на аграрни развој и факторе који доприносе томе, у циљу одрживог развоја. То доказују радови публиковани у часописима и научним скуповима. На основу списка радова кандидата, Комисија издваја следеће:

1. **Dimitrijević, M.**, Vržina, S., Leković, M. (2020). Agricultural enterprises and economic growth: a regional analysis in the Republic of Serbia. *Economics of Agriculture*, 67 (2), 585-600. (ISSN 0352-3462, UDK 338.43:63, COBISS.SR-ID 16158217) <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2002585D>.
2. Ristić, L., Despotović, D., **Dimitrijević, M.** (2020). Multifunctionality of agriculture as a significant factor for sustainable rural development of the Republic of Serbia. *Economic themes*, 58 (1), 17-32. (ISSN 0353-8648, UDK 338.43(497.11), COBISS.SR-ID 13160713). [doi:10.2478/ethemes-2020-0002](https://doi.org/10.2478/ethemes-2020-0002)
3. **Димитријевић, М.**, Ристић, Л., & Стојковић, Д. (2021). Значај малих и средњих предузећа у развоју аграрног сектора Републике Србије. *Агроекономика*, 50 (90), 29-41. (ISSN 0350-5928, UDK 631.152:334.72(497.11), COBISS.SR-ID 44508681).
4. Despotović, D., Ristić, L., **Dimitrijević, M.** (2019). Significance of innovation for sustainable economic and agricultural development in the Republic of Serbia. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*, 16 (4), 389-401. (ISSN 0354-4699, UDK 502.131.1:330.34]:330.341.1(497.11), COBISS.SR-ID 513976668). <https://doi.org/10.22190/FUEO1904389D>
5. Ristić, L., Vujičić M., & **Dimitrijević, M.** (2020). ICT based management of smart villages development, *6th International Scientific Conference on Contemporary Issues in Economics, Business and Management (EBM 2020)*, Faculty of Economics University of Kragujevac, Serbia 14-15 December, 2020, pp. 139-151. (ISBN 978-86-6091-116-4, UDK 005:502.131.1:004, COBISS.SR-ID 38432009). <http://ebm.ekfak.kg.ac.rs/sites/default/files/download/EBM%202020.pdf>

3.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија оцењује да докторска дисертација под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“, кандидата Милоша Димитријевића, испуњава све дефинисане захтеве у погледу структуре, садржаја, обима, квалитета и добијених резултата у односу на пријављену и одобрену тему.

Кандидат Милош Димитријевић је одговорио дефинисаном предмету и циљевима истраживања, избором релевантне научне литературе и методологије карактеристичне за област друштвених наука и то кроз четири логички повезане целине. Дисертација је структурно и суштински усклађена са одобреном темом. Тестирањем, анализом и критичким вредновањем постављених истраживачких хипотеза, изведени су релевантни закључци истраживања.

Сходно наведеном, Комисија констатује да обим и квалитет докторске дисертације одговарају пријављеној и одобреној теми, предмету и циљевима истраживања.

3.5. Научни резултати докторске дисертације

Комисија сматра да је истраживање у докторској дисертацији кандидата Милоша Димитријевића, под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“ дало значајан позитиван допринос свеобухватном сагледавању и разумевању ефеката увођења иновација у развој аграра, као и њиховог утицаја на одрживи развој Републике Србије.

Најзначајнији остварени резултати теоријске анализе у докторској дисертацији огледају се у:

- проширивању теоријских знања о увођењу иновативних приступа у развој аграра, у контексту реализације концепта одрживог развоја;
- развоју иновативног, интегративног истраживачког оквира и његовом емпиријском тестирању у погледу адекватности за примену у истраживањима;
- бољем разумевању релација између учешћа пољопривреде у привредном развоју и у укупној запослености, пољопривредне производње и извоза аграрних производа, затим употребе хемијских средстава, механизације, образовања радне снаге у области пољопривреде и продуктивности у пољопривреди, извоза пољопривредно-прехранбеног сектора, квалитета и конкурентности важнијих аграрних производа, ГИ индикатора прилагођених пољопривредно-прехранбеном сектору, као и инпута коришћених у пољопривреди у односу на привредни и одрживи развој Републике Србије и иновативних земаља;
- проширивању научних сазнања о најзаступљенијим иновативним приступима развоју аграра у свету и могућности њихове примене у Републици Србији;

- обogaћивању научне литературе о значају увођења иновативних приступа у развој аграра и њиховом позитивном утицају на привредни и одрживи развој;
- истицању значаја повећања продуктивности инпута и у том контексту позитивног утицаја на привредни и одрживи развој.

Емпиријско истраживање у докторској дисертацији, спроведено кроз утврђивање значаја увођења иновативних приступа у развој аграра, у циљу привредног и одрживог развоја, показало је да је битно:

- уз савремени тренд смањивања учешћа пољопривреде у привредном развоју, као и у укупној запослености, остварити повећање пољопривредне производње и извоза аграрних производа, нарочито производа виших фаза прераде, уз иновативни приступ развоју аграра, попут мултифункционалне пољопривреде;
- повећање продуктивности инпута у пољопривреди, јер у супротном њихово повећано коришћење може имати негативан утицај на привредни и одрживи развој;
- повећање извоза пољопривредно-прехранбеног сектора, који ће се позитивно одразити на привредни и одрживи развој;
- унапређење квалитета и повећање конкурентности аграрних производа, нарочито извозно важнијих аграрних производа;
- увођење иновативних приступа у развој аграра, попут органске производње и сличних приступа, уз повећање продуктивности инпута који се користе у пољопривреди, као и њихову замену за органске инпуте који не загађују животну средину;
- идентификовање варијабли релевантних за иновативност у пољопривреди, које ће се истовремено позитивно одражавати на привредни и одрживи развој земље;
- да ефекти увођења иновативних приступа у развој аграра представљају добру основу за промовисање будућег унапређења аграра и одрживог развоја Републике Србије.

Издвојени научни резултати у оквиру овог истраживања чине вредну основу за даља теоријска истраживања, али и за емпиријску верификацију најзаступљенијих иновативних приступа развоју аграра у свету, који су у докторској дисертацији управо и анализирани.

3.6. Примењивост резултата у теорији и пракси

Комисија сматра да су научни резултати истраживања докторске дисертације под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“ кандидата Милоша Димитријевића теоријски релевантни и научно применљиви, имајући у виду чињеницу да је анализирана проблематика још увек недовољно истражена.

У теоријском смислу, допринос докторске дисертације огледа се у проширивању теоријских знања у подручју најзаступљенијих иновативних приступа развоју аграра, које

примењују иновативне и развијене земље, односно, пољопривредно иновативне земље. Подробна анализа савремених приступа развоју аграра (попут увођења зелене економије, биоэкономије и циркуларног модела пољопривреде, органске пољопривреде и интегралне производње, дигитализације пољопривреде - прецизна пољопривреда), представља научни допринос ове докторске дисертације, у смислу теоријског сагледавања ових приступа, релевантних за развој аграра у савременим условима. Обрађено је питање увођења иновација и савремених технологија у сектор пољопривреде, како би се увидела и у потпуности схватила релевантност перманентног иновирања аграрног сектора у савременим условима. Дисертација допуњава литературу, нарочито домаћу, у погледу анализе утицаја иновативних приступа развоју аграра, односно, увођења иновација у аграр, на привредни и одрживи развој Републике Србије и иновативних земаља. Наиме, теоријски допринос докторске дисертације подразумева и развој иновативног, интегративног истраживачког оквира према ГИ индикаторима прилагођеним пољопривредно-прехрамбеном сектору, као и његову примену, односно, у циљу утврђивања степена иновативности аграра у Републици Србији и иновативним земљама. Притом, докторска дисертација омогућава проширивање научних сазнања о разликама у иновативности аграра Републике Србије и пољопривредно иновативних земаља.

Резултати спроведеног емпиријског истраживања у докторској дисертацији имају и своју применљивост и корисност у пракси. Добијени резултати су релевантни за праксу, с обзиром да се дају конкретне препоруке, у смислу сугерисања најперспективнијих приступа за будући развој аграра Републике Србије, при чему су, наравно, препоруке базиране на најуспешнијим светским искуствима, уз уважавање специфичности домаћег аграра. Наиме, истражена је иновативност аграрног сектора Републике Србије, кроз поређење са другим иновативним земљама у сфери аграра, да би се проблем целовито сагледао и предложили будући правци развоја аграра на одрживим основама. Посебан фокус у оквиру дисертације односи се на упућивање препорука креаторима аграрне политике Републике Србије, у смислу усмеравања будућег развоја домаћег аграра, при чему су ове препоруке у великој мери базиране на подробној анализи савремених приступа у овој области, а нарочито фактора који утичу на повећање продуктивности и извоза аграрног сектора, као и конкурентности и квалитета аграрних производа. Увођење нових, савременијих и за домаћи аграр пригоднијих и одрживих приступа у развој аграра, тема је која још увек није у довољној мери емпиријски истражена, па у том контексту ово истраживање значајно доприноси предметној области. Притом, мерење пољопривредне иновативности представља важан изазов, јер још увек није развијен јединствени систем мерења иновативности у пољопривредно-прехрамбеном сектору. У питању је тема која ће, како се процењује, убудуће бити све актуелнија, па сходно томе, изискивати нове приступе и знања, применљиве у пракси, као и захтевати њихово подробно истраживање, попут истраживања спроведеног у оквиру ове дисертације.

Имајући у виду новонасталу ситуацију у свету, коју карактерише низ глобалних економско-еколошких изазова и здравствених проблема, отвара се велики број нових питања у погледу квантитета, квалитета, безбедности, а посебно доступности хране у

довољним количинама у кризним условима. У дисертацији су сви ови важни аспекти узети у обзир, уз фокусирање на најприхватљивије иновативне приступе развоју аграра, који су оправдани како у социо-економском, тако и у еколошком погледу, а и са становишта здравља нације, у складу са принципима одрживог развоја.

3.7. Начин презентовања резултата научној јавности

Спроведено истраживање у докторској дисертацији кандидата **Милоша Димитријевића** под насловом „**Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије**“ пружа добру основу за припрему научних и стручних радова и за њихово публиковање у референтним научним часописима националног и међународног значаја, као и за презентовање на научним скуповима у земљи и иностранству. Публиковањем актуелних и оригиналних научних радова, научна и стручна јавност биће упозната са најважнијим закључцима и достигнућима спроведених истраживања. Публиковање монографије из области разматране проблематике у докторској дисертацији, уз додатну надоградњу и проширење теоријских и емпиријских истраживања, може представљати користан извор информација и знања у погледу актуелних иновативних приступа развоју аграра у иновативним и развијеним земаљама, као и у погледу утврђивања могућности њихове примене у аграру Републике Србије, у циљу привредног и одрживог развоја земље.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Комисија закључује да је докторска дисертација кандидата **Милоша Димитријевића** под насловом „**Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије**“ оригинални и самостални научни рад који даје значајан допринос теорији и пракси. Комисија констатује и да је докторска дисертација, у погледу релевантних и у Извештају разматраних аспеката, у складу са пријављеном и одобреном темом од стране Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу и Стручног већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу. Такође, Комисија оцењује да су теоријска и емпиријска анализа у докторској дисертацији оправдане и научно утемељене.

На основу претходно наведеног, Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација кандидата **Милоша Димитријевића** под насловом „**Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије**“ испуњава све суштинске и формалне услове за јавну одбрану.

ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу претходно изнетих чињеница, запажања, анализе и оцене резултата докторске дисертације, Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације кандидата **Милоша Димитријевића** под насловом „Импликације примене иновација у аграру за одрживи развој Републике Србије“ и одобри њену јавну одбрану.

У Крагујевцу, септембар 2021. године

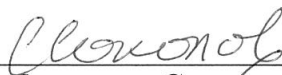
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Данијела Деспотовић,
редовни професор Економског
факултета Универзитета у
Крагујевцу, ужа научна област
Општа економија и привредни
развој, председник комисије

Проф. др Никола Бошковић,
ванредни професор Економског
факултета Универзитета у
Крагујевцу, ужа научна област
Општа економија и привредни
развој, члан

Проф. др Светлана Соколов-Младеновић,
ванредни професор
Економског факултета Универзитета
у Нишу, ужа научна област
Привредни развој и економска
политика, члан

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 27 SEP 2021			
Орг. јед.	Б р о ј	Прилог	Време
	2030/XI-3/1		